



دولت چهاردهم (وفاق ملی)

## برنامه وزیر پیشنهادی صنعت، معدن و تجارت (سید محمد اتابک)

### تقدیمی به مجلس شورای اسلامی

مردادماه ۱۴۰۳

صنعت، معدن و تجارت به عنوان بزرگترین بخش و پیشران اقتصاد کشور، با تکیه بر توان داخلی به عنوان علاج تحریم های ظالمانه و تولید برای آسایش و بهبود معیشت مردم است

رَبِّكَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ



- تولید می تواند به شکل دهی یک اقتصاد قوی منجر شود
- تولید ایجاد اعتماد به نفس عمومی می کند
- تولید تاثیر گذاری بر همه شاخص های اقتصادی شامل اشتغال، رفاه و صادرات دارد

## فهرست

مقدمه .....	۳
۱- تبیین وضع موجود بخش صنعت، معدن و تجارت .....	۴
۲- اهم چالشهای بخش صنعت، معدن و تجارت .....	۱۰
۳- خط مشی و سیاست های کلی وزارت صنعت، معدن و تجارت .....	۱۰
۴- چشم انداز بخش در افق سال ۱۴۰۸ .....	۱۲
۵- ماموریت های وزارت صنعت، معدن و تجارت .....	۱۲
۶- اهداف کلی وزارت صنعت، معدن و تجارت .....	۱۳
۷- اهداف کمی .....	۱۳
۸- راهبردهای توسعه بخش صنعت، معدن و تجارت .....	۱۵
۹- برنامه های اجرایی بخش صنعت، معدن و تجارت در راستای راهبردهای تعیین شده .....	۱۵
۱۰- اسناد بالادستی و مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت .....	۱۸

اهمیت بخش صنعت، معدن و تجارت در ایران بر هیچ کس پوشیده نیست. این بخش و منافع حاصل از آن نقشی تعیین کننده در ساختار اقتصادی کشور دارد و با دارا بودن بیشترین سهم در اقتصاد، به عنوان پیشران بی بدیل اقتصاد کشور دارای اثرات تعاملی گسترده ای با سایر بخش های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه است. ارتباط گسترده این بخش با بخش های مختلف حوزه پولی و بانکی، بورس، تولید، توزیع، اشتغال، واردات، صادرات و... و میزان اثرگذاری و اثر پذیری از این بخش ها نشانگر اهمیت بالای بخش صنعت، معدن و تجارت در اقتصاد کشور است.

امروزه کشورهای در حال توسعه و نوظهور صنعتی می کوشند تا با استفاده از مزیت های نسبی و تبدیل آن به مزیت رقابتی در هر رشته فعالیت، سیاست های روشن و اثربخشی را در مسیر صنعتی شدن کشور تدوین و بکار گیرند. سیاست های اقتصادی کشورهای موفق، مبتنی بر تولید با ارزش افزوده بالا است. به طور یقین می توان ادعا کرد که ایران نیز با داشتن مزیت های نسبی مناسب در منابع و سرمایه های فیزیکی و انسانی می تواند با الگویی اثربخش در مسیر توسعه و صنعتی شدن حرکت کرده و در ردیف کشورهای نوظهور صنعتی قرار گیرد.

یکی از مهمترین اجزای استراتژی توسعه صنعتی در کشورها، پشتیبانی از صنایع داخلی رقابت پذیر است. نتیجه پشتیبانی از این تولیدات در هر کشور می تواند منافع عمومی آن کشور را تأمین و نیز آن را در برابر شرایط و اتفاقاتی محیطی و تکانه های اقتصادی، مقاوم تر نماید.

تکمیل زنجیره های ارزش بویژه در صنایع معدنی و پتروشیمی، از سیاست های مورد تأکید مقام معظم رهبری است. همچنین، در بند ب ماده ۴۸ برنامه هفتم توسعه، دولت مکلف شده تا نسبت به «جلوگیری از خام فروشی و تکمیل زنجیره ارزش» اقدام نماید. اهمیت مدیریت و تکمیل زنجیره های ارزش بر کسی پوشیده نیست؛ ولی قبل از آن باید شناخت و احصاء زنجیره های ارزش در صنایع مختلف صورت گیرد.

شناخت حلقه ها و همچنین گلوگاههایی که در طول یک زنجیره ارزش وجود دارد، جهت اعمال حکمرانی و ایجاد تغییرات اساسی موثر خواهد بود. در بسیاری از موارد کارکرد یک زنجیره تنها به دلیل اینکه یک محصول وارداتی بوده و در تحریم های ظالمانه اقتصادی امکان تهیه آن وجود نداشته، مختل شده است. در اینجا، نقش و اهمیت شرکتهای دانش بنیان برجسته می شود. خوشبختانه در حال حاضر، توان علمی و اجرایی شرکتهای دانش بنیان ایرانی مورد ستایش و تأکید همگان است. وزارت صنعت، معدن و تجارت با شناسایی گلوگاهها و مشکلاتی که در طول یک زنجیره ارزش وجود دارد و فراخوان و طلب یاری جهت رفع مشکل می تواند در مدیریت و اعمال حکمرانی با بهره گیری از شرکتهای دانش بنیان موثر واقع شود.

امید است که با احصاء زنجیره های ارزش با دیدگاهی کلان که در برگزیده موضوعات مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، زیست محیطی، روابط بین الملل، قوانین و مقررات و... است، نقاط قوت و ضعف، همچنین فرصتها و چالشهایی که در طول یک زنجیره شناسایی شود و سپس بر اساس آن برنامه ریزی و مدیریت در طول زنجیره صورت گیرد.

برنامه پیشنهادی در چارچوب اسناد بالادستی و سیاست‌هایی که در ادامه اعلام می‌گردد، با توجه به شرایط و واقعیت‌های موجود، فرصت‌های پیش‌رو و به دور از هرگونه اغراق و بزرگنمایی تدوین گردیده است.

## ۱- تبیین وضع موجود بخش صنعت، معدن و تجارت

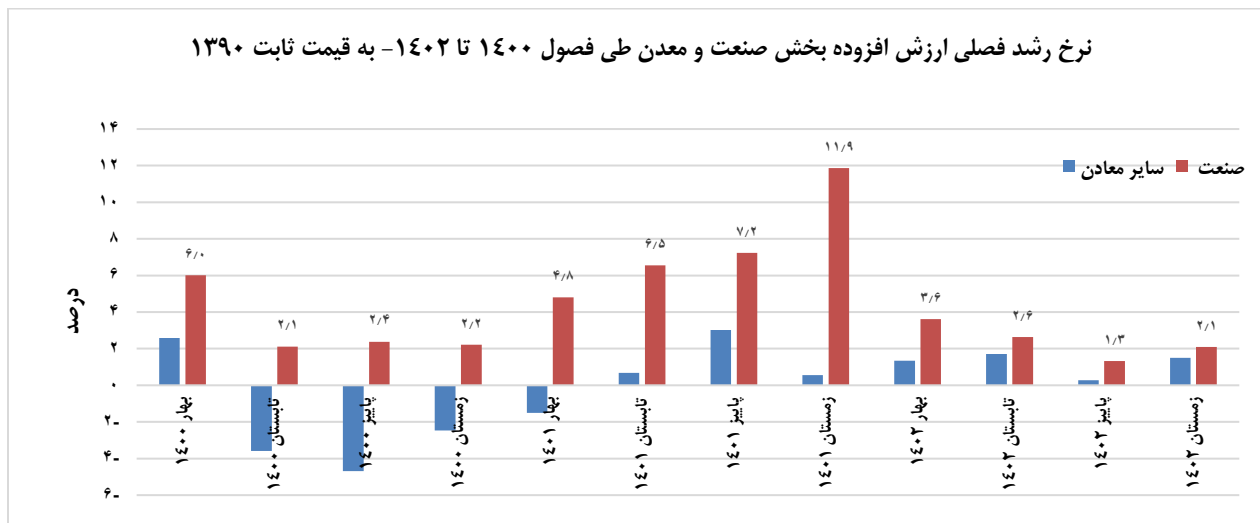
### الف) شاخص‌های بین‌المللی

وضعیت موجود بخش صنعت، معدن و تجارت کشور را با استفاده از شاخص‌های جهانی و داخلی می‌توان تبیین نمود. در بخش شاخص‌های بین‌المللی می‌توان به رتبه ۱۱۹ ایران در شاخص فضای کسب و کار، رتبه ۷۶ در شاخص رقابت‌پذیری جهانی، رتبه ۵۵ در رقابت‌پذیری صنعتی، رتبه ۱۶۹ در آزادی اقتصادی و رتبه ۱۳۲ در توانمندسازی تجاری اشاره نمود. سهم ایران در تجارت جهانی نیز در سال ۲۰۲۳ به حدود ۰/۵ درصد رسیده است.

### ب) شاخص‌های کلان بخش

سهم بخش صنعت و معدن از تولید ناخالص داخلی (بانفت) در پایان سال ۱۴۰۲ به میزان ۱۹/۱ درصد بوده است. در این دوره سهم بخش خدمات ۴۶ درصد بوده است. براساس آمار حسابهای ملی فصلی کشور (به مأخذ حسابهای ملی مرکز آمار ایران)، نرخ رشد بخش صنعت در فصل دوم سال ۱۴۰۰ برابر ۲/۱ درصد بوده است. نرخ رشد بخش صنعت در فصول بعدی سال نیز در دامنه ۲ درصد باقی مانده و نرخ رشد سالانه بخش ۳ درصد بوده است. براساس گزارش بانک مرکزی، شاخص تولید کارگاه‌های بزرگ صنعتی، با سهم بیش از ۷۰ درصد در ارزش افزوده بخش صنعت، در سال ۱۴۰۰ از رشد ۱/۲ درصدی برخوردار بود که رشته‌فعالیت‌های «تولید داروها و فرآورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی»، «تولید مواد و محصولات شیمیایی» و «تولید مواد غذایی» بیشترین سهم را در رشد این شاخص برعهده داشته است. همچنین نرخ رشد بخش معدن در فصل اول سال ۱۴۰۰ مثبت بود ولی از فصل دوم تا فصل آخر سال در دامنه منفی باقی ماند. از دلایل نرخ رشد منفی این بخش می‌توان به کاهش قیمت جهانی مواد معدنی و در مقابل تورم بالا و افزایش هزینه‌های تولید این مواد در داخل اشاره کرد. نرخ رشد سالانه بخش معدن در این سال ۲- درصد بوده است. در سال ۱۴۰۰، کشور با تشدید تحریم‌های مالی و اقتصادی و شیوع و گسترش ویروس کرونا مواجه بود. در این سال با سیاست‌ها و اقداماتی که از طرف بانک مرکزی به مورد اجرا درآمد، ثبات نسبی در بازار ارز برقرار شد. از سیاستهای دیگر، هدایت اعتبارات بانکی به سمت فعالیتهای مولد اقتصادی بوده است. در این سال تسهیلات اعطا شده به بخش صنعت و معدن نسبت به سال ۱۳۹۹، ۵۳/۵ درصد رشد داشته و سهم بخش از تسهیلات اعطا شده به کل بخش‌های اقتصادی و خانوارها، ۳۰ درصد بوده است. همچنین در این سال، تداوم طرح رونق تولید صنایع کوچک و متوسط، طرح ایجاد اشتغال پایدار از محل بند الف تبصره ۱۸ قانون بودجه سنواتی و برنامه‌های ذیل آن از سیاستهای دولت برای ایجاد رونق در بخش صنعت و معدن بوده است.

با آغاز سال ۱۴۰۱ و اجرای برنامه‌های دولت برای ایجاد رونق تولید، نرخ رشد این بخش در فصل اول سال به ۴/۸ درصد افزایش یافت. روند رونق تولید بخش صنعت در طول فصول سال ادامه یافت به طوری که در فصل آخر سال به نرخ رشد ۱۱/۹ درصد رسید. این رشد بالاترین میزان رشد بخش صنعت از فصل دوم سال ۱۳۹۶ تا زمستان ۱۴۰۲ بوده است. نرخ رشد سالانه بخش در سال ۱۴۰۱، ۷/۷ درصد بود.



در سال ۱۴۰۲ اتخاذ سیاست‌های پولی انقباضی، موجب کاهش سرعت رشد بخش صنعت گردید به طوری که نرخ رشد بخش در فصل اول سال به ۳/۶ در مقایسه با رشد دو رقمی فصل ماقبل آن رسید. روند کاهش نرخ رشد بخش صنعت در فصول سال ادامه یافت به طوری که نرخ رشد سالانه بخش صنعت در سال ۱۴۰۲، به ۲/۱ درصد رسید که برای بخش صنعت و سهم مهم آن در تأمین رشد اقتصادی کشور، رشد ملایم و پایینی است. در این سال بخش صنعت کشور، با مشکلاتی مانند افزایش نرخ ارز، محدودیت تأمین ارز، سیاست‌های پولی انقباضی برای کنترل تورم و اثر آن بر افزایش هزینه تأمین مالی واحدهای تولیدی، تداوم تحریم‌های مالی و اقتصادی و مشکلات ناشی از آن در تأمین مواد اولیه و تجهیزات، ناترازی انرژی و آثار منفی آن بر تأمین پایدار برق و گاز مورد نیاز برخی صنایع به ویژه صنایع انرژی بر در فصول پرمصرف سال و از طرفی کاهش قدرت خرید مردم و اثر آن بر تقاضای بخش مواجه بود و لذا با وجود اینکه رشد بخش صنعت مثبت بود ولی از سرعت رشد آن کاسته شد. در بخش معدن، رشد بخش در هر چهار فصل مثبت بوده و نرخ رشد سالانه بخش معدن به ۱/۵ درصد رسید که نسبت به دو سال ماقبل آن افزایش یافته است. رشد این بخش متأثر از تقاضای جهانی مواد خام و اولیه بوده و با تغییراتی که در تقاضای جهانی این محصولات صورت می‌گیرد و یا با تغییر قیمت جهانی محصولات خام و معدنی، روند رشد این بخش نیز تغییر می‌یابد.

### ج) حوزه اختصاصی بخش صنعت، معدن و تجارت

#### بخش صنعت

موضوع تولید که در بیانات مقام معظم رهبری بطور خاص بر روی آن تأکید می‌گردد بسیار دارای اهمیت است و ریشه اغلب مسائل و مشکلات کشور از عدم توسعه و توجه کافی به تولید، نشأت می‌گیرد.

سهم ارزش افزوده بخش صنعت از GDP (به قیمت های ثابت) طی سال های گذشته دارای روندی نزولی بوده و این موضوع نشان از عدم توجه لازم به توسعه زنجیره های ارزش در تولیدات دارد. به تعبیری دیگر، منحنی ارزش افزوده بخش تولید به سمت خام فروشی تمایل دارد و ارزش افزوده کمی بر روی کالاها ایجاد می گردد که نیازمند تقویت و توسعه زنجیره های ارزش محصولات و ارتقای ارزش افزوده تولیدات صنعتی دارد.

تعداد بیش از ۷۵ هزار واحد صنعتی فعال در کشور وجود دارد که اغلب واحدهای خرد و کوچک صنعتی هستند و نیازمند حمایت و پشتیبانی مضاعف می باشند. با ساماندهی، توجه و حمایت می توان ضمن رقابت پذیر نمودن این صنایع برای توسعه بازار نسبت به هدایت به سمت تولیدات صادراتی از طریق هم افزایی اقدام نمود. همچنین تعداد قریب به ۸۰ هزار طرح صنعتی در دست اجرا در کشور وجود دارد که پیشرفت فیزیکی ۰ تا ۹۹ درصد دارند که نیازمند پشتیبانی و مانع زدایی بوده تا با اراده و همت انقلابی و اتمام و بهره برداری از این طرح ها، ضمن جهش تولید، اشتغال قابل توجهی در کشور حاصل گردد. لذا تسهیل و تسریع در تکمیل طرح های نیمه تمام قطعا اولویت اول بخش صنعت می باشد که نیازمند توجه ویژه، جهادی و انقلابی است که با اهتمام جدی پیگیری خواهد شد.

از ۷۵ هزار واحد صنعتی فعال در بخش صنعت با اشتغال حدود ۲/۵ میلیون نفر وجود دارد که حدود ۷۰ هزار واحد جزء صنایع کوچک و متوسط می باشند.

تعداد طرح های نیمه تمام با پیشرفت فیزیکی بیش از ۶۰ درصد نیز حدود ۱۱۲۰۰ طرح با پیش بینی اشتغال ۳۸۰ هزار نفر بوده که امکان به بهره برداری رسیدن این طرح ها در طی سال های برنامه با فرض تامین اعتبارات لازم وجود دارد.

در حال حاضر ۸۵۰ شهرک و ناحیه صنعتی (مرحله واگذاری زمین) برای استقرار واحدهای تولیدی ایجاد شده که زیرساختهای مورد نیاز بخش صنعت را ایجاد و در اختیار واحدهای متقاضی قرار می دهد. این زیرساختها شامل تصفیه خانه ۱۹۳ شهرک، آب ۷۷۸ شهرک، برق ۸۰۶ شهرک، گاز ۵۶۰ شهرک، تلفن ۷۱۳ شهرک و فیبرنوری ۳۰۹ شهرک می باشد.

تمام کشورهایایی که در قرن بیستم در جهت توسعه گام برداشتند بر روی تولیدات مبتنی بر فناوری های برتر، مبتنی بر دانش و همچنین تولیدات با ارزش افزوده بالا تمرکز نموده اند. حمایت و پشتیبانی از تولید نیازمند رویکردی همه جانبه نگر بوده و بدون آماده و فراهم سازی بستر اقتصاد کلان و ایجاد ثبات در متغیرهایی چون نرخ ارز، تورم، قوانین و مقررات، بخشنامه ها و دستورالعمل ها و مقررات زدایی و مانع زدایی ها، سایر تلاش ها بی نتیجه و ابتر خواهد ماند و ائتلاف منابع را در پی خواهد داشت.

برای تنظیم این سیستم باید تمامی سطوح دخیل در تولید یعنی سطح فراکلان (بستر اجتماعی)، سطح کلان (محیط با ثبات کلان اقتصادی، سیاسی و قضایی)، سطح بخش (سیاست های هدف گذاری شده برای بخش صنعت) و سطح

بنگاه، همراستا و هماهنگ عمل نموده و در خدمت تولید باشند. در سطح فراکلان، حاکمیت می بایست بستر اجتماعی لازم را فراهم نماید که خوشبختانه اهتمام نظام و علی الخصوص مقام معظم رهبری بر تقویت و حمایت تولید می باشد. در سطح کلان، دولت و سایر قوا باید سیاست های اقتصادی، سیاسی و قضایی (اعم از سیاست های پولی، مالی، ارزی، سرمایه گذاری، تامین مالی، فناوری، نظام تصمیم گیری و ...) را متناسب با خواست تولید ترسیم و برنامه ریزی و اجرا نماید به گونه ای که تمامی ظرفیت های کشور در خدمت تولید باشد. در سطح بخشی نیز با تدوین سیاست های بخشی و حمایت و پشتیبانی از تولید، محیط کسب و کار، کاملا رقابتی و فعال عمل نماید. همچنین در سطح بنگاه نیز می بایست نسبت به ارتقای کیفیت و افزایش بهره‌وری در جهت بلوغ صنایع و حصول توان رقابتی اقدام گردد تا پس از طی بازه زمانی مشخص بخش صنعت بدون نیاز به حمایت دولت و به طور مستقل عمل نماید.

### **بخش معدن**

جایگاه و ظرفیت ویژه بخش معدن در کشور از اهمیتی ویژه برخوردار بوده و از موضوعات راهبردی محسوب می شود که متأسفانه علیرغم تأکیدات مقام معظم رهبری این موضوع در بخش سرمایه گذاری ها آنطور که می بایست مورد توجه قرار نگرفته است. بر اساس آمار رسمی کشور:

- ✓ ایران با حدود ۶۸ نوع ماده معدنی در کشور، ۳۷ میلیارد تن ذخایر کشف شده و ۵۷ میلیارد تن ذخایر بالقوه در میان ۱۰ قدرت معدنی جهان جای گرفته است. اما بخش معدن حدود ۲ درصد از تولید ناخالص ملی را تشکیل می‌دهد، این آمار مبین آن است که این ظرفیت کم نظیر اقتصادی برای توسعه کشور به کار گرفته نشده است. میزان مواد معدنی استخراج شده حدود ۴۰۰ میلیون تن در سال می باشد که حدود ۳۵ درصد آن مربوط به فلزات است که به دلیل اهمیت بالای آن در تولیدات صنعتی و نظامی و همچنین ایجاد زیرساخت ها، کالای استراتژیک محسوب می شوند و نیازمند سیاستگذاری های دقیق تر می باشند. چرا که با چالش محدودیت ذخایر سنگ آهن روبرو هستیم و سیاست های این بخش باید به سمت ارتقای بهره وری و بازیافت تغییر نماید.
- ✓ ایران از نظر تنوع ذخایر، جایگاه دهم جهانی را به خود اختصاص داده است. ایران از نظر ذخائر مس، سرب، روی، گنبد نمک (شامل ذخائر نمک، گچ، گوگرد)، دریاچه نمک (شامل ذخائر سولفات، سدیم، پتاس، منیزیم)، و سنگ های تزئینی در صدر برترین کشورهای جهان است.
- ✓ به طور متوسط در جهان، سهم معادن حدود ۵/۵ درصد تولید ناخالص داخلی است، در حالیکه در ایران این عدد حدود ۲ درصد است.
- ✓ در بخش معدن ۵۹۰۰ معدن فعال با اشتغال حدود ۱۳۸ هزار نفر در کشور وجود دارد.

بخش معدن از آنجایی اهمیت مضاعف پیدا می کند که در کنار وابستگی شدید زیرساخت های سخت، اغلب تولیدات صنعتی و صنایع پیشران و همچنین تولید محصولات پایین دست صنایع معدنی، وابسته به مواد اولیه مستخرج از



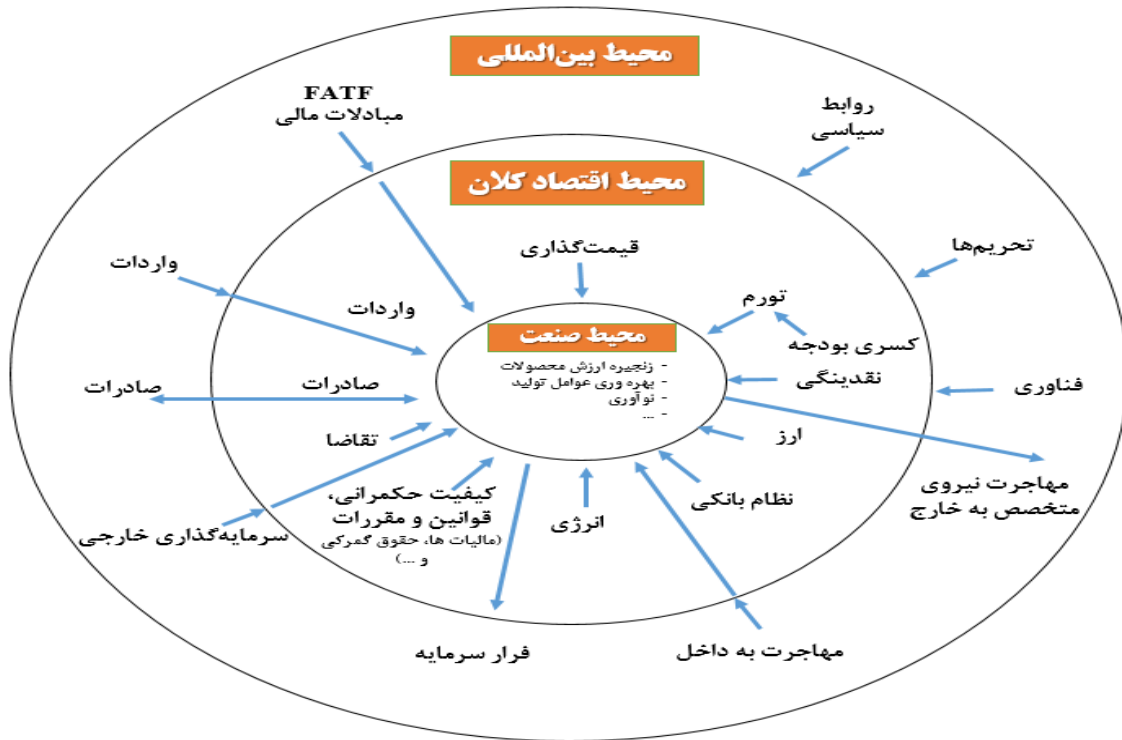
معادن می باشند و عدم توجه به توسعه و تکمیل حلقه های زنجیره ارزش در بخش معدن (از اکتشاف معادن تا تولید محصول نهایی) عملاً بخش صنعت کشور را به عنوان بخش نیازمند مواد اولیه با چالش روبرو نموده و منجر به تعطیلی و عدم فعالیت و توسعه صنایع خواهد شد.

### **بخش تجارت**

در بخش تجارت کشور نیز روند صادرات غیر نفتی طی سال های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ به ترتیب ۴۸/۴، ۵۳/۱ و ۴۹/۳ میلیارد دلار و روند واردات به ترتیب، ۵۲/۹، ۶۰/۳ و ۶۶/۲ میلیارد دلار بوده است. طی سالهای ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳ روند تجارت رو به بهبود، ولی تراز تجاری منفی بوده است. فاصله گرفتن مجدد قیمت ارز در بازار آزاد با مراجع رسمی در نیمه دوم سال ۱۴۰۱ باعث شد علاقه صادرکنندگان به کم اظهاری و واردکنندگان را به بیش اظهاری واردات مضاعف گردد. در نتیجه این اتفاق باعث شد با وجود افت ۱۰ درصدی حجم واردات در کنار ثابت ماندن حجم صادرات، شاهد افزایش کسری تراز تجاری باشیم.

در بخش بازرگانی داخلی کشور تعداد ۲/۵ میلیون واحد صنفی دارای پروانه فعالیت و ترکیب ۲۰٪ تولیدی، ۴۹٪ توزیعی و ۳۱٪ خدماتی، با اشتغال بیش از ۶ میلیون نفر وجود دارد. از طرفی ۸ هزار اتحادیه صنفی، ۴۰۰ اتاق اصناف، ۷۵۰ شرکت پخش، ۵۶۰ نمایندگی شرکت های خارجی و ۶۰ شرکت فروشگاه های بزرگ زنجیره ای با ۱۶۳۰ شعبه در کشور فعالیت دارند.

د) عوامل اثرگذار در زیست‌بوم صنعت



ه) ناترازی‌های مهم موجود در بخش



## ۲- اهم چالش‌های بخش صنعت، معدن و تجارت

۱. نامناسب بودن محیط سرمایه‌گذاری و فضای کسب و کار
۲. محور قرار نگرفتن فعالیت‌های اقتصادی مولد به ویژه جذب سرمایه‌گذاری خارجی
۳. پایین بودن سهم بهره‌وری کل عوامل تولید در رشد اقتصادی بخش
۴. ناپایداری و روند نزولی تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در بخش
۵. کم توجهی به زنجیره ارزش جهانی صادرات محور و اتکای بالابه بازار داخلی
۶. محدود بودن زمینه‌های توسعه قابلیت‌های فناوری نوین
۷. خصوصی‌سازی نادرست در واگذاری‌های انجام شده
۸. ضعف توانمندی‌های فنی مهندسی و ساخت در حوزه های اکتشاف و استخراج معادن
۹. فقدان شبکه یکپارچه لجستیک تجاری در کشور
۱۰. بالا بودن هزینه های مبادله کالا و خدمات و ضعف در کارایی نظام توزیع
۱۱. ناهماهنگی در سیاست‌های پولی، مالی و ارزی کشور و قابل پیش بینی نبودن متغیرهای مهم اقتصادی مرتبط
۱۲. عدم وجود مبانی قانونی برای شرح وظایف و مأموریت های وزارت صنعت، معدن و تجارت
۱۳. سهم قابل توجه اقتصاد غیر رسمی و واردات بصورت قاچاق
۱۴. سیاست‌ها و دیدگاه های ناهمگون و متعارض و نبود اجماع ملی در محور قرار گرفتن تولید، تجارت و کارآفرینی
۱۵. گسست و ناهماهنگی بین سیاستگذاران بخشی و فرابخشی در احقاق حقوق ذینفعان و مصرف‌کنندگان

## ۳- خط مشی و سیاست های کلی وزارت صنعت، معدن و تجارت

۱. ارتقاء سهم بخش های صنعت و معدن از ارزش افزوده کل اقتصاد از طریق توسعه و تکمیل زنجیره ارزش صنایع پیشران به ویژه صنایع معدنی با تمرکز بر اصول توسعه پایدار و در راستای حرکت از خام فروشی به توسعه صادرات محصولات با ارزش افزوده بالاتر؛
۲. ارتقای رقابت پذیری صنعتی و تسهیل و بهبود مستمر فضای کسب و کار برای حضور سرمایه گذاران و فعالین تولیدی و تجاری؛
۳. توسعه مناطق محروم و کمتر برخوردار و نوار مرزی کشور از طریق ایجاد زیرساخت های لازم توسط دولت و سرمایه گذاری سازمان های توسعه ای، ضمن افزایش نقش سازمان های توسعه ای به عنوان تسهیل کننده و شتاب دهنده در پیاده سازی کامل راهبردهای توسعه صنعتی و اقتصادی کشور در جهت فراهم آوری زمینه های سرمایه گذاری بخش خصوصی و مردم؛

۴. حذف تدریجی قیمت گذارندهای دستوری به منظور ارتقاء توان رقابتی بنگاهها و کنترل تورم ناشی از تخصیص های یارانه ای و قیمت گذارندهای دستوری؛
۵. استفاده حداکثری از ظرفیت مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی با محوریت توسعهی اقتصاد دریایی جنوب کشور با تأکید بر سواحل مکران و سیاست های کلی آمایش سرزمین؛
۶. ارتقای خود اتکایی از طریق افزایش عمق ساخت داخل به ویژه اقلام گلوگاهی دارای مزیت تولید داخل در صنایع پيشران و افزایش تولید کالاهای مصرفی عمده وارداتی با هدف رشد تولیدات صنعتی و معدنی، کاهش ارزبری و وابستگی به خارج؛
۷. توسعه و تقویت نمانام های داخلی و نشان سازی تجاری ملی به منظور حمایت از تولیدات داخلی برای حضور و ارتقاء توان رقابتی در بازارهای منطقه و جهان؛
۸. پشتیبانی از افزایش تولید کالاهای اساسی و استراتژیک و حفظ ذخایر کالاهای اساسی به منظور ارتقاء سطح امنیت غذایی کشور؛
۹. توسعه زیرساخت ها در مواجهه با تغییرات انقلاب صنعتی چهارم و همگامی با امواج جدید صنعتی در ابعاد حکمرانی، زیرساختی، اجتماعی و کسب و کار؛
۱۰. تحقق سیاست های کلی آمایش سرزمین با توجه به مزیت های بالفعل و بالقوه و اجرایی ساختن موارد برجسته آن با توجه ویژه بر دریا، سواحل، بنادر و آب های سرزمینی؛
۱۱. پشتیبانی از نوآوری و ارتقاء بهره‌وری نهاده های تولید؛
۱۲. توسعه روش های نوین تأمین مالی و پشتیبانی از سرمایه گذاری در بخش تولید؛
۱۳. پشتیبانی از ایجاد واحدهای تحقیق و توسعه و کمک به رسوخ فناوری های نو؛
۱۴. توسعه تجارت الکترونیکی؛
۱۵. تنوع بخشی صادرات و حمایت و تامین مالی صادرات؛
۱۶. توسعه صنایع دریامحور و تلاش در جهت جبران عقب ماندگی های این بخش
۱۷. تقویت زیرساخت های لجستیکی کشور؛

#### ۴- چشم انداز بخشی در افق سال ۱۴۰۸

در راستای تحقق اهداف برنامه هفتم توسعه کشور در بخش صنعت، معدن و تجارت چشم انداز ذیل ترسیم شده است.

وزارت صنعت، معدن و تجارت برای کسب و حفظ «جایگاه اول صنعتی در سطح منطقه» تلاش نموده و در این راستا، رسیدن به «توسعه اقتصادی پایدار» را از طریق «ورود به عصر جدید صنعتی»، «تعامل سازنده با جهان»، «پیشتازی در اقتصاددانش بنیان» و «افزایش رقابت پذیری کالاهای ایرانی» دنبال خواهد کرد. امید است اقدامات این وزارتخانه در آینده به معرفی «الگوی اسلامی و اخلاقی کار» در جهان منجر شود.

#### ۵- مأموریت‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت

وزارت صنعت، معدن و تجارت با تکیه به اسناد بالادستی و تعامل سازنده با بخش خصوصی و سایر دستگاه های اجرایی برای رسیدن به چشم انداز ترسیم شده، به انجام مأموریت های ذیل، اهتمام می ورزد:

۱. ترویج و حمایت از نوآوری و فناوری در جهت توسعه صنعتی کشور
۲. توسعه رقابت پذیری محصولات داخلی در بازارهای ملی و بین المللی
۳. گسترش اقتصاد دانش بنیان
۴. تکمیل زنجیره های ارزش
۵. تعمیق ساخت داخل در کشور
۶. تدوین ضوابط و مقررات مؤثر در جهت بهبود فضای کسب و کار
۷. ارتقای بهره وری کل عوامل تولید
۸. تسهیل و توسعه تجارت خارجی
۹. تأمین نیازهای اساسی کشور
۱۰. اصلاحات ساختاری و به کارگیری منابع انسانی کارآمد
۱۱. توسعه و استقرار واحدهای صنعتی و معدنی با رعایت الزامات آمایش سرزمین
۱۲. توسعه تجارت الکترونیک

## ۶- اهداف کلی وزارت صنعت، معدن و تجارت

۱. ارتقاء حکمرانی صنعتی با رویکرد زنجیره های ارزش
۲. ارتقای رقابت پذیری صنعتی و افزایش مستمر و پایدار بهره وری در بخش صنعت، معدن و تجارت
۳. تحصيل خوداتکایی و افزایش سهم ارزش افزوده بخش از توليد ناخالص داخلي (GDP)
۴. افزایش تنوع، کمیت و کیفیت تولیدات داخلی
۵. توسعه مبادلات بین‌المللی در بخش صنعت، معدن و تجارت و افزایش حجم و ترکیب صادرات صنعتی و معدنی
۶. توسعه و انتقال فناوری و نوآوری در بخش صنعت، معدن و تجارت
۷. افزایش سرمایه گذاری های داخلی و خارجی در بخش تولیدات صنعتی و معدنی
۸. توسعه صنعتی در مناطق کمتر توسعه یافته مبتنی بر آمایش سرزمینی
۹. مدیریت بازار و تأمین معیشت مردم
۱۰. انتفاع مردم از توسعه بخش صنعت، معدن و تجارت

## ۷- اهداف کمی

### ۷-۱- اهداف کمی بخش :

شاخص	واحد سنجه	وضعیت موجود (۱۴۰۲)	متوسط رشد سالانه در برنامه
رشد صادرات غیر نفتی	درصد (میلیارد دلار)	۸/۵ (۱۷/۵)	۲۳
رشد ارزش افزوده صنعت	درصد	۴/۴	۸/۵
رشد ارزش افزوده معدن	درصد	۱	۱۳
بهره وری کل عوامل تولید	درصد	-	۲/۸

۷-۲- اهداف کمی برخی رشته های منتخب صنعتی و معدنی:

ردیف	محصول	سنجه عملکردی	واحد متعارف	وضعیت موجود(خرداد۱۴۰۳)	هدف کمی در پایان برنامه
۱	پتروشیمی	تولید محصولات پتروشیمی	میلیون تن	۷۱/۳	۱۳۱/۵
		تولید پروپیلین و زنجیره پروپیلین	میلیون تن	۱	۱۱/۶
		تولید پایین دستیزنجیره متانول	میلیون تن	-	۰/۷
		تولید پایین دستی زنجیره اتیلن(بجز پلی اتیلن)	میلیون تن	-	۳/۳
		تولید پلی اتیلن	میلیون تن	۵	۸/۶
		تولید پایین دستی آروماتیک	میلیون تن	-	۳
۲	فولاد	ذخایر قطعی اکتشاف سنگ آهن	میلیارد تن	-	۳/۸
		استخراج سالانه سنگ آهن	میلیون تن	۸۵	۱۳۷/۵
		تولید سالانه شمش و اسلب فولاد	میلیون تن	۲۸	متناسب با سنگ آهن استخراج شده
		تولید سالانه مقاطع طویل	میلیون تن	۱۲	۴۱
		تولید سالانه مقاطع تخت	میلیون تن	۹	۱۸/۳
		استحصال درصدی از محتوای آهن موجود در باطله معادن و کارخانه های فراوری	درصد	-	۱۰
		کاهش ضایعات تولید فولاد	درصد	-	۱۰
		تأمین نیاز گاز از محل بهینه سازی مصرف گاز در سایر بخشها(فولاد)	درصد	-	۳۰
		اکتشاف(ذخایر قطعی سنگ مس)	میلیارد تن	-	۲۲
		تولید افشیره(کنسانتره) مس	هزار تن	۱۱۰۰	۳۳۶۰
۳	مس	کاند مس	هزار تن	۲۸۸	۸۰۰
		محصولات مسی(مفتول، مقاطع، لوله و محصولات تخت)	هزار تن	-	۶۰۰

## ۸- راهبردهای توسعه بخش صنعت، معدن و تجارت

- ۱) توسعه اقتصادی از طریق حمایت و هدایت اقتصاد به سمت تولید
- ۲) ورود و ایفای نقش در زنجیره ارزش جهانی با استفاده از ظرفیت دیپلماسی اقتصادی و تجاری
- ۳) افزایش سهم اشتغال تولیدی و صنعتی و کاهش نرخ بیکاری
- ۴) افزایش ارزش افزوده تولیدات صنعتی و کاهش خام فروشی از طریق تکمیل زنجیره های ارزش
- ۵) مدیریت واردات و صیانت از منابع ارزی کشور
- ۶) توسعه صادرات و تقویت تراز تجاری از طریق افزایش صادرات غیر نفتی
- ۷) تنظیم بازار با هدف تضمین امنیت غذایی و تامین معیشت مردم
- ۸) تامین پایدار انرژی مورد نیاز واحدهای تولیدی صنعتی و معدنی
- ۹) ساماندهی بازار کالاهای بادوام (خودرو، لوازم خانگی و ...)

## ۹- برنامه های اجرایی بخش صنعت، معدن و تجارت در راستای راهبردهای تعیین شده

- ۱- توسعه اقتصادی از طریق حمایت و هدایت اقتصاد به سمت تولید
  - ۱-۱- هدایت نقدینگی به سمت فعالیت های مولد و تخریب بازارهای غیر مولد با وضع قوانین لازم
  - ۱-۲- تثبیت نرخ ارز از طریق تخصیص های لازم
  - ۱-۳- هماهنگی با بانک مرکزی در جهت کاهش نرخ سود تسهیلات مورد نیاز بخش صنعت
  - ۱-۴- مبارزه با تجارت غیر رسمی (قاچاق) کالا و جلوگیری از عرضه کالای قاچاق
  - ۱-۵- هوشمندسازی نظارت ها در جهت مبارزه با قاچاق و تجارت غیر رسمی
  - ۱-۶- اعطای مجوز فعالیت به برندهای معتبر برای فعالیت رسمی در بازار کشور
  - ۱-۷- تقویت و ارتقاء سطح رقابت پذیری تولیدات داخلی
  - ۱-۸- تقویت و ارتقای سطح فناوری و حمایت از نوآوری
  - ۱-۹- تمرکز بر توسعه و تقویت صنایع پیشران (حمل و نقل، پتروشیمی، نساجی، ماشین سازی و ...)
  - ۱-۱۰- تدوین و اجرای استراتژی توسعه صنعتی مبتنی بر صنایع پیشران
- ۲- ورود و ایفای نقش در زنجیره ارزش جهانی با استفاده از ظرفیت دیپلماسی اقتصادی و تجاری
  - ۲-۱- تقویت تعاملات و ارتباطات اقتصادی با همسایگان و کشورهای اسلامی و عربی
  - ۲-۲- تقویت تعاملات و ارتباطات با کشورهای شرق و جنوب شرق آسیا، علی الخصوص چین
  - ۲-۳- افزایش سرمایه گذاری های مشترک با همسایگان و چین و روسیه در صنایع مزیت دار
  - ۲-۴- هم افزایی در استفاده از ظرفیت های مشترک و موجود با سایر کشورها
  - ۲-۵- عضویت و حضور موثر در پیمان های منطقه ای



- ۲-۶- عضویت و مشارکت موثر و فعال در سازمان های اقتصادی جهان
- ۳- افزایش سهم اشتغال تولیدی و صنعتی و کاهش نرخ بیکاری
- ۳-۱- پشتیبانی از راه اندازی و ایجاد بنگاه های کوچک و متوسط
- ۳-۲- اصلاح نظام بیمه ای و روابط کارگر و کارفرما
- ۳-۳- تغییر رویکرد آموزش در کشور از آموزش های صرفاً تئوریک به سمت آموزش های فنی و مهارتی
- ۳-۴- تکمیل طرح های نیمه تمام
- ۳-۵- توسعه سرمایه گذاری برای ایجاد شرکت های بزرگ مقیاس با الگو برداری از کارخانجات روز دنیا
- ۴- افزایش ارزش افزوده تولیدات و کاهش خام فروشی از طریق تکمیل زنجیره های ارزش
- ۴-۱- توسعه و تعمیق ساخت داخل محصولات با ارزش افزوده بالا
- ۴-۲- توسعه، تکمیل و تقویت زنجیره ارزش پایین دست صنایع منتخب و پیشران و بهبود رابطه مبادله
- ۴-۳- ایجاد ارزش افزوده حداکثری در تولیدات
- ۴-۴- جلوگیری از خام فروشی
- ۴-۵- فعال سازی ظرفیت های بالقوه تولیدی و صنعتی
- ۴-۶- توسعه مناطق محروم و کم برخوردار منطبق با ملاحظات آمایش سرزمین
- ۴-۷- ایجاد و توسعه زیرساخت های لجستیکی و تولیدی
- ۴-۸- ترغیب و جذب سرمایه های خارجی به ویژه سرمایه های ایرانیان مقیم خارج از کشور
- ۴-۹- توسعه اکتشافات معدنی توسط دولت و واگذاری معادن و پهنه های معدنی به مردم برای استخراج و بهره برداری توسط بخش خصوصی
- ۴-۱۰- سرمایه گذاری در معدن و صنایع معدنی
- ۴-۱۱- مشارکت مالی و فنی با بخش خصوصی واجد صلاحیت در محدوده های دارای پروانه اکتشاف
- ۴-۱۲- افزایش عمق اکتشاف ذخایر معدنی
- ۴-۱۳- ابطال مجوزهای پهنه ها و محدوده های معدن تعیین تکلیف نشده
- ۴-۱۴- فراهم کردن سامانه هوشمند میزان برداشت از معادن
- ۴-۱۵- توسعه سرمایه گذاری ها در شناسایی و اکتشاف عناصر معدنی نادر و کمیاب
- ۴-۱۶- تکمیل طرحهای نیمه تمام معادن و صنایع معدنی
- ۴-۱۷- کاهش حقوق گمرکی و سهم دولت در مالیات بر ارزش افزوده واردات مواد خام معدنی مورد نیاز و دارای کمبود
- ۴-۱۸- توسعه مطالعات ژئوفیزیک هوایی و توسعه اکتشافات معدنی

۱۹-۴- شفاف سازی و تکمیل زنجیره اطلاعات مورد نیاز فعالیت های معدنی (نقشه های زمین شناسی، پهنه های اکتشافی، ضوابط تعیین و دریافت حقوق دولتی، ضوابط و روش های واگذاری پهنه ها و معادن و ...)

۲۰-۴- اصلاح ساختار اکتشاف و استخراج معادن (بزرگ مقیاس شدن)

۲۱-۴- اصلاح قوانین، ضوابط و مقررات بخش معدن در جهت تسهیل بهره برداری بهینه از معادن

۲۲-۴- پوشش نسبی ریسک در توسعه فعالیت های بخش به ویژه توسعه فعالیت های معدنی

۲۳-۴- اعطای تسهیلات ارزان قیمت به منظور راه اندازی واحدهای راکد و نیمه تعطیل

#### ۵- مدیریت واردات و صیانت از منابع ارزی کشور

۱-۵- اعمال نظام تعرفه ای کارآمد و موثر برای کالاهای وارداتی با هدف حمایت از تولید داخل

۲-۵- افزایش شفافیت و اطلاع رسانی در بازار با استفاده از ابزارهایی همچون برچسب کالا و ...

۳-۵- تسهیل دسترسی به آمار و اطلاعات با تکمیل سامانه های مرتبط با تولید، قیمت، تجارت و ...

۴-۵- بهره گیری حداکثری از قانون حداکثر استفاده از ساخت داخل

۵-۵- جلوگیری از واردات کالاهای غیر ضرور با توسعه بکارگیری نظام تعرفه ای به جای ممنوعیت های

دستوری و ابزارهای غیر تعرفه ای

#### ۶- توسعه صادرات و تقویت تراز تجاری از طریق افزایش صادرات غیر نفتی

۱-۶- توسعه صادرات کالاهای با ارزش افزوده بالا

۲-۶- پشتیبانی از تولید رقابت پذیر (درونزا) و صادراتی (برونگرا)

۳-۶- افزایش ارزآوری ناشی از صادرات غیرنفتی برای نیازهای وارداتی

۴-۶- توسعه بلوک های جدید صادراتی با تأکید بر برش های کالایی، کشوری، استانی و بازارهای هدف

۵-۶- تأکید بر استفاده از ظرفیت های موافقتنامه های ترجیحی، اتحادیه ها و ظرفیت های کشورهای همسایه

۶-۶- استفاده حداکثری از ظرفیت پیمان های منطقه ای و بین المللی همچون بریکس، شانگهای، اوراسیا و ...

۷-۶- توسعه صادرات صنایع پایین دستی و تبدیلی

۸-۶- چابک سازی فرآیندهای صادراتی و ارتقاء نظامات پشتیبان صادرات

۹-۶- ایجاد هماهنگی میان تنظیم بازار داخلی، مدیریت واردات و توسعه صادرات

۱۰-۶- استفاده حداکثری از ظرفیت های استان ها و بازارچه های مرزی، مناطق آزاد و ...

۱۱-۶- بهره گیری بیشتر از نقش تشکل های بخش خصوصی و تعاونی ها در توسعه صادرات

#### ۷- تنظیم بازار داخل در جهت تضمین امنیت غذایی و تامین معیشت مردم

۱-۷- حفظ ذخایر راهبردی کالاهای اساسی

۲-۷- تقویت خوداتکایی در تولید کالاهای اساسی

۳-۷- اصلاح نظام توزیع به منظور کاهش هزینه های مبادله در فرآیند توزیع

۷-۴- تقویت نقش تشکل‌های بخش خصوصی، تعاونی‌ها و تشکل‌های مردم‌نهاد در تصمیم‌سازی سیاست‌های تنظیم بازار و واگذاری حداکثری امور تصدی‌گری به تشکل‌ها

۷-۵- گسترش زیرساخت‌های تجاری و لجستیکی همگام با توسعه ظرفیت‌های تولیدی

#### ۸- تامین پایدار انرژی مورد نیاز واحدهای تولیدی صنعتی و معدنی

۸-۱- حمایت از ایجاد و توسعه نیروگاه‌های خودتامین در بخش صنعت و معدن

۸-۲- اصلاح الگوی مصرف در بخش صنعت و معدن

۸-۳- حمایت از توسعه و بکارگیری انرژی‌های پاک و تجدیدپذیر نظیر نیروگاه‌های خورشیدی و ...

#### ۹- ساماندهی بازار کالاهای بادوام (خودرو، لوازم خانگی و ...)

۹-۱- اصلاح نظام قیمت‌گذاری و حذف تدریجی قیمت‌گذاری دستوری

۹-۲- ایجاد بازار رقابتی از طریق مدیریت واردات هدفمند در جهت ارتقای کیفیت و تعدیل قیمت

۹-۳- پشتیبانی از تولید در مقیاس‌های بزرگ و اقتصادی در تولید خودرو و لوازم خانگی به منظور تحقق مقیاس اقتصادی تولید

۹-۴- حمایت از ادغام‌های عمودی و افقی در صنایع کشور

۹-۵- حمایت از ایجاد و توسعه واحدهای صنعتی بزرگ مقیاس و ابر بنگاه‌های تولیدی

۹-۶- بهبود مدیریت زنجیره تأمین و کاهش قیمت تمام‌شده محصولات

۹-۷- هوشمندسازی نظارت‌ها و بازرسی‌ها با هدف پیشگیری از تخلفات در بازار

۹-۸- توسعه تولید کالاهای بادوام از طریق انواع مشارکت با برندهای معتبر خارجی در فضای رقابتی

#### ۱۰- اسناد بالادستی و مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت

- سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴
- سیاست‌های کلی نظام در حوزه‌های مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت
- سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی ابلاغی مقام معظم رهبری
- قانون برنامه هفتم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
- قانون جهش تولید دانش بنیان
- سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی